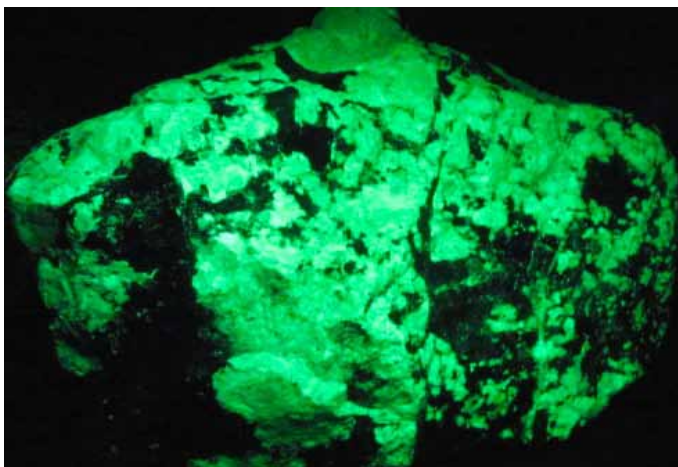

SPINELLEN

AMATÖRGEOLOGISKA FÖRENINGEN
SPINELLEN

MEDLEMSBLAD
Årgång 20, Nr 1 2017

Willemite belyst med UV-ljus

OBS! Föreningen har ny hemsida

www.spinellen.com

Valda ledamöter 2016

Styrelsen

Ordförande	Tommy Ericsson 016-42 08 78, 070-643 86 96	tommy-ericsson@telia.com
Sekreterare	Solveig Bragman 016-35 82 21, 073-035 17 41	solveigbragman@live.se
Kassör	Louise Ellfolk 016-42 08 78, 070-679 40 18	louise-ellfolk@telia.com
Ledamot	Annika Magnusson 016-35 58 70, 070-413 01 14	annmag14@gmail.com
Ledamot	Ramon Wikholm 016-70 672, 073-927 69 09	
Suppleant	Lars-Åke Rosén 016-35 42 78	
Suppleant	Björn Granlund 070-650 51 27	bg016422427@tele2.se

Övriga Uppdrag

Revisorer	Anna Borg, Karl-Elof Maxe
Tidningsredaktör	David Dishart
Exkursionsledare	Björn Granlund, Ramon Wikholm
Klubbmästare	Gunilla Erikstedt
Bibliotekarie	Johan Borg
Valberedning	Ibolya Granlund, Lars Vej Jens

Ordförande har ordet

Nu har vi lagt 2016 till historien. Man blir förvånad vad ett år kan innehålla av både positiva och negativa händelser i världen. För Spinellens del har det också varit blandade händelser.

Vi börjar våren med ett välbesökt Öppet Hus/Medlemsmöte den 16 april hos stensliparnas lokal vid Ekuddsvägen 9 i Torshälla. En förfrågan från Bengt Lundberg framkom och den gällde om det finns något intresse att starta en studiecirkel om fossiler, Bengt ställer upp som cirkelledare. Jag sänder frågan vidare till alla "spineller" om intresse finns hör av er till undertecknad så får vi se hur vi skall arrangera cirkeln.

Vårens exkursioner utökades på kort varsel med en färd den 21 maj till ett nyöppnat stenbrott vid avtagsvägen till Råby Rekarne. Vi tackar exkursionsledarna för snabbt agerande då det visades att stenen krossades till grus nästan omedelbart. Förövrigt genomfördes vårens exkursioner som planerat med trevlig samvaro och inte minst fina fynd.

Höstens medlemsträff hos Borgs vid deras sommatorp genomfördes som traditionen påbjuder och det blev som vanligt en trevlig tillställning med fika och grillad korv samt tillfälle att göra fina fynd i deras ombyggda ladugård. Vi skickar ett stort TACK till Anna Borg och Johan Borg.

Det blev tyvärr sämre uppslutning för höstens exkursioner, både till Kolmården och Stollberg som därför utgick,

Spinellenskolans har drabbats av lärarbrist på grund av hälsoskäl och tvingas därför göra ett uppehåll. Vi tackar Ramon Wikholm och Lars-Åke Rosén för deras under många år enorma engagemang i skolan samt kunnande i sten och mineralkännedom, vilket har varit guld värt för vetgiriga "Spinellers" kluriga frågor.

Vi hoppas att kunna lösa lärarfrågan inom snar framtid. Om det finns någon som känner någon som vill ställa upp som lärare, så hör av er till undertecknad.

Louise och Jag var och hälsade på ett par bekanta i Jäder utanför Eskilstuna. Vid samtal om både det ena och andra framkom en fråga om en stenbumling, som dom vid ett bygge hade funnit i en grusås som finns på deras tomt. Ett kort på stenen hade visats för olika instanser men ingen visste vad det var för något. Vi fick en bit av stenen med oss hem och både jag och Louise kom fram till att det ”nog” var serpentin. Men för att vara säkra på saken kontaktade vi Ramon som under många år sökt både mineral och sten i bland annat Ärla, Kjula med omnejd. Vi åkte hem till Ramon och så fort han fick se stenen bekräftade han att det var serpentin och därmed så löstes mysteriet.

Med STENvänliga Hälsningar
Tommy

Den upphittade stenen

Lördagen den 16 april Öppet hus

Vårens första träff var Spinellens medlemmar och andra som har sten och mineral intresse välkomna till NBVs sliplokal på Eddavägen i Torshälla.

Deltagarna i slipkursen Bernt, Solveig, Annika, Lena, Lars och Tommy visade delar av sina alster. Ramon hade med sig och visade mineral ur sin egen samling samt flera olika böcker om mineral i Sverige och olika fyndorter.

Bengt Lundberg har skänkt en mineralsamling till föreningen som nu finns i sliplokalen. Han berättade om mineralsamlingen och historien om hur han lyckades rädda samlingen från att hamna på soptippen. Han berättade också om olika fossiler och koraller. Bengt undrade om föreningen kunde starta en studiecirkel om fossiler.

Trots att det var en regnig och kall dag var det 23 personer som kom. NBV bjöd på kaffe och Föreningen bjöd på hem-bakt kaffebröd. Det blev några trevliga timmar och många trevliga samtal om gemensamma intressen.

Louise Ellfolk

Ramon visar en del av sina fasettslipade stenar

Föreningen säljer skänkta råstenar

Bengt iordningställer delar av sin skänkta samling

Bengt förevisar sina fossiler

Grustaget i Hällbybrunn den 21 maj

Det är sällan vi får chansen att knacka sten i vår egen stad, men lördagen den 21 maj åkte Spinellen på en av sina närmaste exkursioner hittills. Vi samlades på morgonen vid Råby-Rekarne, Hällbybrunn.

Vädret såg inte lovande ut men regnet höll sig borta och det klarnade efter en stund.

För ovanlighetens skull var det sanden och inte stenarna som var svår att ta sig över.

Ett mycket intressant ställe med många olika bergarter, som gnejs, granit och diabas.

Norit visade sig vara svår att hitta men det blev ändå många fina stuffer till slipning och trädgården. Det hittades även fluorit, pyrit, och åtminstone en stuff med norit.

Stort tack till Kristy Hillring (NCC) som lät oss besöka sitt grustag.

David Dishart

Samling vid grustaget

Lars-Åke vilar

Bredsjönäs den 7 maj 2016

Då var det äntligen dags för vårens första exkursion, den är alltid lika efterlängtat.

Som traditionen nu är så börjar vi i Bredsjönäs, där möter vi verkligen våren med blåsippor o tibast och den spröda grönskan, men även julen för i skogen står det en klädd julgran vid grillplatsen. Men solen skiner på oss från blå himmel och de små ormarna vi skymtar gömmer sig snabbt, men man får vara lite försiktig med var man sätter händerna.

Vi sprider ut oss i skogen, några letar slagg och andra försvinner in till högen med Prehntit för att göra lite fynd.

Det dröjer nog nästan 2 timmar innan vi samlas för att grilla korb och fika och för att kolla vad vi hittat, det blev inte några överraskningar men nog fick vi lite slipmaterial i påsarna.

Med oss idag hade vi även en prova på familj (min son och hans sambo och dotter) som jag ska försöka värva till nya medlemmar.

Vi var 10 stycken medlemmar som kom för att börja säsongen och som vi hoppas ska ge oss många nya upplevelser.

Solveig Bragman

”prehnithögen”, Bredsjönäs

Utflykten till Bastnäs

Lördagen den 28 maj var det samling hos Lars-Åke Rosén, för vidare färd till kyrkan i Skinnskatteberg. När alla hade samlats vid kyrkan så bar det iväg till Bastnäs. Det var 15 stycken som var med på utflykten.

Efter en munter färd så var vi framme i Bastnäs. Vädret var inte på sitt "soligaste" humör men allteftersom dagen led så blev det bara bättre och bättre!

Vi började med det obligatoriska fiket när vi kom fram. Sen när alla var mätta och nöjda så var det bara att hugga i!

Här är några av fynden under dagen: Azurit, Malakit, Aktinolit, Cerit, Röökkvarts, Kopparkis, Erythrin (Koboltblomma) m m.

Sen så var det dags för lite lunch. Medan vi smörjde kråset så diskuterades det om alla fynd som vi hade gjort. Sedan så efter maten var det dags att dyka ner i högarna igen.

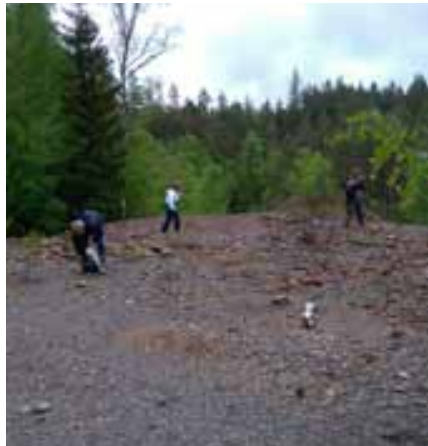
När alla var nöjda med sina fyndigheter så fikade vi lite, och sedan så bar det iväg hemåt.

Tack alla som var med för en riktig trevlig dag!

Ibolya Granlund

Samling

Vi letar

Höstträff hos familjen Borg

Lördagen den 13 augusti var vi bjudna till torpet i Slytan. Föreningen hade samlingsplats vid Ärla kyrka kl. 13 för eventuell samåkning.

Anna välkomnade oss med fika ute i trädgården och under det gamla äppelträdet var det lagom varmt både för oss och för getingarna.

Sen blir det en promenad till gamla ladugården, Johan har ordnat med försäljning av mineral och råsten. Och här kan vi göra fynd, både till slipning och till våra samlingar.

Senare på eftermiddagen blev det korvgrillning som föreningen bjöd på. Vi tackar för det vackra vädret +25 grader klockan 17 trots att SMHI varnat i 14 dagars tid att det denna dag skulle bli regn och svalt. Ett stort Tack till Anna och Johan Borg för en trevlig eftermiddag.

Louise Ellfolk

Tur med vädret, varmt och skönt som synes

Solveig undrar om Lena hittat något slipbart

David fyndar

Knekten hälsar oss välkomna

Tillbakablickar

När jag för några veckor sedan letade igenom mitt stenlager på slipverkstaden vid Ekuddsvägen i Torshälla hittade jag en bit porfyr, som jag plockat vid Österdalälvens strand 1961. Stenen väckte gamla minnen från en semester med familjen till Älvdalen. En solig och varm kväll satt vi vid Österdalälven, när jag såg en sten i vattenbrynet som glittrade väldigt starkt. När jag tog upp den dubbelt knytnävsstora stenen visade det sig att det var en mörk rödbrun porfyrsten med gröna epidotsträngar. Jag lade in stenen i en tygpåse där den snart fick sällskap av andra slipbara stenar. Dagen innan hade vi besökt Älvdalens porfyrmuseum och Älvdalens Nya Porfyrverk och sett att man med ganska enkla hjälpmedel kunde göra vackra smycken. Då väcktes tanken att jag själv kunde göra egna smycken. Vid hemkomsten cabochonslipade jag en bit av porfyrstenen och fattade in den i en liten ring till min då 10-åriga dotter.

Intresset för stensmycken gjorde att jag gick ett par kurser i silversmide hos silversmeden Lars Frigge på 1960-talet. Kurser som jag har haft glädje av när jag vid några tillfällen tillverkade smycken till i först hand min egen familj.

När jag nu har slipat ett hängsmycke av mitt återfynd har det gått 55 år sedan jag första gången slipade ett smycke från samma sten.

I slutet på 1980-talet kom jag genom mitt arbete i kontakt med Arne Rosén som tillsammans med bl.a. sin brorson Lars-Åke Rosén och Frieda Lubkowitz hade bildat Amatörgeologiska föreningen Spinellen. Arne ville att jag skulle bli med i föreningen vilket jag och min hustru Ingrid så småningom blev. Arne Rosén var väldigt duktig på att slipa och infatta stensmycken, hjälpte mig att starta en studiecirkel i stenslipning i NBV:s regi. Lokalen var Gråa huset vid Gula huset (f.d. Lasarettet vid Strandgatan i Eskilstuna). Efter några år flyttade vi slipverkstaden till Torshälla och återfinns i dag på

Ekuddsvägen. Efter drygt 20 år har Tommy Ericsson sedan några år efterträtt mig som studieledare. Det känns bra att trots min ålder (född 1923) när hälsan står mig bi, kunna gå ned till slipverkstaden och förvandla en bit råsten till ett vackert sten-smycke. I lokalen förvaras bland annat föreningen Spinellens förnämliga mineralsamlingar, den äldsta mineralsamlingen är den Pajkullska samlingen från 1860-talet.

Föreningens medlemsblad Spinellen börja utkomma 1997 där vi i redaktionen (Gerhard Rosendahl och Bernt Pettersson) samlade upp egna och medlemmarnas artiklar om exkursioner och annat av intresse. Vi använde en vanlig kopiator varför allt blev i svart-vitt. De som idag ansvarar för Spinellens medlemsblad skall ha en stor eloge för ett intressant och proffsigt medlemsblad.

Efter Arne Roséns bortgång 1994, var det i första hand Frieda Lubkowitz, som med sin entusiasm och stora kunskaper öppnade den värld som mineralogin hade att erbjuda. Vi minns med glädje de exkursioner till något stenbrott eller gruvvarp, som Lars-Åke Rosén lotsade oss fram till. Utflykten började alltid med att Frieda noggrant gick igenom vilka mineral som vi förväntades att finna. Hennes stora mineral-kunskaper gjorde att man i regel kunde få besked om vad för sorts mineral som man hade hittat. De mineraler som ej kunde identifieras sparades till Friedas kvällskurser i mineralkunskap, som hon höll i S:t Eskilsskolans laboratoriesalar. Även i Friedas och Lasses gästvänliga hem i Kvicksund träffades vi ofta för att lära oss mer om de insamlade mineralerna. Vi fick även ta del Friedas och Lasses förnämliga mineralsamlingar.

Jag minns med glädje de exkursioner som Frieda ledde så länge hon orkade var med, och Lars-Åke som alltid hittade fram till resmålet. Lars-Åke hade stora släggan med sig och såg till att vi andra fick med oss några bitar av det mineral som han hade hittat. Jag har senare varit med när Ramon Vikholm varit en mycket kunnig guide.

Det kunde hända lite oväntade episoder på våra exkursioner.

När vi en gång skulle gå ifrån gruvvarpen vid Bredsjönäs, som bekant ligger en bit in i skogen, föreslog jag Viola Rosendahl, som hade litet svårt att gå, att vi tar en genväg genom skogen, som jag några år tidigare hade gått. Vad jag inte visste var att ingen hade röjt gångstigen efter stormen Gudruns härjningar. Vi fick ta oss över många trädstammar, Viola med sin käpp och jag med en liten kärva med stenar, som jag fick lyfta över varje stam. Väl ute på vägen igen kunde vi bara konstatera att det gamla ordspråket ”genväg är senväg” verkligen kunde besannas.

Hur gör jag nu, när jag inte längre kan klättra upp på en gruvvarp och leta efter fina stuffer? Jo jag går ut till den stenmur som jag under många år fyllt på med stenar, som inte rymts i boden. Bland stenarna kan jag nu återfinna stenar, som jag plockat för många år sedan och nu finner fullt slipvärda. Som stenletare och stenslipare har jag stor glädje av mitt medlemskap i Amatörgeologiska föreningen Spinellen. Kamratskapet och de kunskaper de delar med sig av har jag satt stort värde på. Det är fascinerande att veta att varje sten som bildades för miljontals år sedan har sin egen historia, hur mineralerna har bildats och blandats till de olika sten och bergarter vi känner till i dag. För mig som stenslipare är det i första hand skönheten i stenen, som efter slipning och polering ger mig den största tillfredsställelsen.

Bernt Pettersson

Samlare söker antika leksaker

Fremst mekaniska leksaker, tåg och bilar från före 1950-talet
men allt av intresse.

Ring gärna så kommer jag och värderar.

Per Wallgren **016-51 42 75, 073-028 69 13**

Bernt har hittat en bit Blybergsporfyrr

Stengubben (Björn Granlund)

Jag vill tacka alla mina stenslipar vänner, och alla besökare som har varit och besökt mig.

Det har varit en berikande och väldigt rolig tid!

Men nu är det nya tider och nya utmaningar som väntar oss alla!

För min del så kommer jag att fortsätta att slipa både facett och fri design.

Och silverarbete.

Polykromjaspis Mahogany-Obsidian

Tack för mig!

Stengubben

P.S

Det finns råsten till försäljning om det är någon som behöver det.

D.S

Guldvaskning

Sommaren 2008 vaskade jag guld i Ädelfors tillsammans med mina föräldrar, syster och tre barn. Vaskningen var mycket omtyckt av 8- och 12-åringarna. Fyraåringen plaskade, grävde, letade stenar och åt glass.

På morgonen togs vi om hand av en instruktör. Han lärde oss hur det går till att vaska. Stövlar, vaskpanna, spade och rör för guldkornen ingick i entrépriset. Vi vaskade hela dagen och fick ihop några gram var.

Området är mycket välordnat med regnskydd, matsäcksplatser, servering, en liten enkel campingplats, stuguthyrning, kiosk och gruvmuseum. Ett mycket trevligt sommarminne för oss alla i åldrarna 4 till 70. Se www.guldstrom.se.

Johan Borg

Anna vaskar guld

Anna och 3 systerbarn

Orsa Stenslipsmuseum

I juli 2008 besökte jag tillsammans med Bror och Anna ett slipstensmuseum. Det ligger några km sydost om Orsa och i samma byggnad som Wårdshuset Slipstena.

I museet visas slipstensstillverkningens historia med hjälp av foton och föremål, bl. a. finns brynen från yngre stenåldern.

För Orsas bönder var slipstens hanteringen livsviktig, men livsfarlig. Brytningen fick bara ske sex veckor efter fastan och sex veckor efter det att säden bärgats. Därefter skedde hackningen till slipstenar. Som kunde orsaka silikos eller Oskallsjukan. I februari skulle hackningen till slipstenar vara klar för transporten på vinterföret ut till försäljning i landet.

Idag utförs industriell brytning av Lenner Orsasten. Torsten Lenner för därmed traditionen vidare från sin far. Numer är byggnadssten den största andelen av produktionen, men fortfarande tillverkar företaget Orsaslipstenar.

Vid Lindåsgruvan 1–2 km från museet tog vi en fikapaus tillsammans med en mängd små små paddor. Sandstensblocken var utmärkta sittplatser.

Lindås-brottet var i stort sett överväxt. Vi besökte också det brott, som fortfarande används. Där tog vi onödigt många olikfärgade sandstenar. Mer information finns på www.orsaslipsten.se.

Johan Borg

Sandstensskulptur
utanför slipstensmuseet

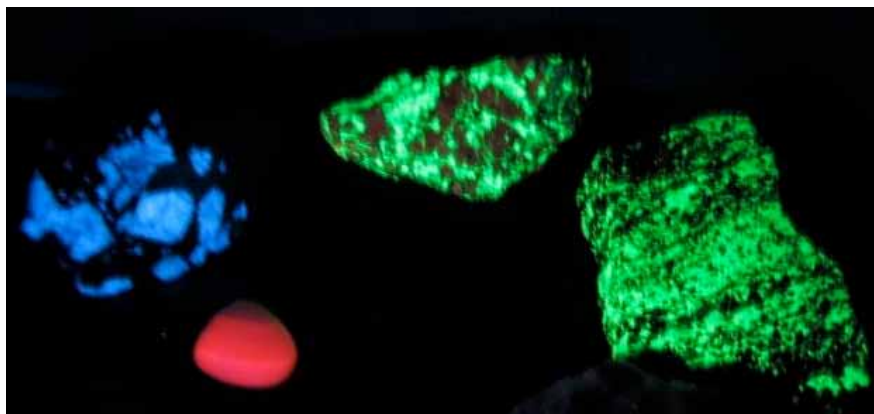
Sandsten med
förkastningsspricka

Fluorescerande mineral

Mitt intresse för fluorescerande mineraler väcktes dels efter Spinellens exkursion till Yxsjöberg där vi hittade scheelit, dels när jag fick en bit willemit. Willemiten, från Franklin NJ, USA (en klassisk fyndort med nästan lika många mineraler som Långban) lyste med en stark klargrön färg under UV belysning. Den var dessutom fosforescerande och fortsatte lysa grönt upp till 5 minuter efter att jag stängt av UV lampan!

Senare upptäckte jag wollastonit, min nya favorit mineral. Wollastonit finns på många ställen i Norden, närmast till hands i Bredsjönäs. Även den är både fluorescerande och fosforescerande (gul färg) men med varierande grad beroende på fyndort.

Numera kollar jag igenom alla mina fynd med UV-lampan när jag kommer hem från en exkursion och har hittat många intressanta stuffer. Det blir som en bonus hobby när man är ute och letar mineraler. Det räcker med en enkel UV-lampa som kostar ca 200 kr (obs: lampan måste ge kortvågig UV-ljus; frimärks- eller nagellampor fungerar inte).

Från vänster till höger: scheelit, Yxsjöberg (blå), calcit (röd), 2 bitar willemit, Franklin, NJ (grön).

Samma mineral som ovan i vanligt ljus.

Några fyndorter med flourescerande mineral

Lokalitet	Mineral	Färg under UV-ljus
Kockgruvan	wollastonit	gul, även fosforescerande
Bredsjönäs	wollastonit	gul, även fosforescerande
Långban	willemit	grön
	många, jag har hittat:	
	svabit	mycket stark gul/orange
	kalcit (i järnkisel)	röd
Bölet	kalcit	orange
	kalcit	röd
Garpenberg	willemit	grön
Yxsjöberg	scheelit	blåvit

David Dishart